

... Brestyánszki Boros Rozália
Színházi alapok amatőröknek
Kézikönyv amatőr szintársulatok részére ■

Vajdasági Magyar Művelődési Intézet
Zenta, 2009

Az illusztrációk forrása:

A szabadkai Népszínház Magyar Társulatának előadása

Örkény István: *Tóték*

Bemutató: 2001. szeptember 24.

Rendező: Znamenák István m. v.

Zeneszerző: ifj. Kucsera Géza

Díszlettervező: Znamenák István m. v.

Jelmeztervező: Cselényi Nóra m. v.

Játsszák: Kovács Frigyes (Tót), Vicei Natália (Mariska), G. Erdélyi Hermina/Körmöci Petronella (Ágika), ifj. Szloboda Tibor m. v. (Őrnagy), Mess Attila (Postás), Pesitz Mónika (Gizi Gézáné), Szilágyi Nándor (a lajt tulajdonosa), Katkó Ferenc (Tomaji plébános), Ralbovszki Csaba (Elegáns őrnagy), Gábrity Nikola/Pálfi Ervin (a falu csendőre)

A fotókon Ágika szerepében G. Erdélyi Hermina látható

Az előadás képeit Hevér Miklós készítette

■■■ TARTALOM

Előszó	9
Bevezetés	11
Az amatőr színjátszásról	11
Néhány szó a hivatásosokról	12
Az első gondolatoktól...	15
Amatőr társulat születik	15
Játék és színjáték	15
Az amatőr rendező	16
A rendező előkészületén át...	19
A szöveg	19
Darabválasztás	19
Első olvasatok	20
Szövegértelmezés	21
A szöveg témája	24
A szöveg mondandója	25
A műfaj és a stílus	25
Műfaj	25
Stílus	27
A nagy korszakok stílusaitól napjainkig – röviden	27
A naturalizmus, a realista színjátszás és Sztanyiszlavszkij	28
Személyes stílusjegyek és az előadás sajátos stílusa	29
Stilizáció	30
A rendezői koncepció	31
Mis en scène	32
A szerepek	33
Funkció	33
Szándék	35
Alapjellem	38
Jellembeli tényezők	39
A jellemvonások változása	40
Viszonyok	41
A konfliktus	41
Az alapkönfliktus	43
Belső összeütközések	43
A szöveg feldolgozása	44
A szöveg rövidítése	44
A szöveg bővítése	45
A szöveg aktualizálása	45
Regényadaptációk	46

A szöveg tagolása	46
A fordulópontok	49
A próbákon át...	52
Szereposztás	52
A „főszerepszínész”	53
A vérbeli színész	54
A szereposztás arányossága	54
Alternáció, azaz a kettős szereposztás	55
„Ideális kompromisszumok”	56
Próbaformák	56
Beszédcselekmény	58
Az első próba – az olvasópróba	58
Egyszerű beszédcselekmény	59
Hangsúlyok a beszédcselekményben	60
A szövegmgögttes	60
Dialógus és monológ	62
A szereplő szójárása, szókapcsolat- és gesztusrendszere	64
Beszédmód	64
Cselekmény	65
A színészi cselekvés eszköztára	65
Kellékek használata a cselekvésben	67
Szerzői és rendezői instrukciók	68
A rögtönzés mint a rendezői instrukció módszere	70
Előjátás szövegmgögttessele	70
A rendezői előjátás utánzása	71
A színpadi cselekmény	72
A színpadi helyzet (szituáció)	73
A színpadi cselekvés követelményei	74
A valóságos és a színpadi cselekmények viszonya	76
A színész átlényegülése	77
Az átlényegülés kezdete	77
Jászai Mari gondolatai az átlényegülésről	78
Az átlényegülés célja	79
A színpadi alak és a színész jellemének szimbiózisa	80
A színész eszköztára a szerep megformálásában	80
Szokások	81
Viszonyok a színpadon	81
A premierig	84
Az előadás kompozíciója	84

A színpadi cselekmény íve	84
Az exozíció	84
A bonyodalomtól a cselekmény kulminációjáig	86
A cselekmény központi és mellékes pillanatai	87
A „tempóritmus”	88
Tempó	88
Ritmus	89
Az előadás alaptempója	89
Dinamika	90
Dinamikai fokozódás	90
Artikuláció a színpadi térben	91
Hangulatteremtő hatáselemek	91
Vizuális effektusok	92
Hangeffektusok	93
Élő zene	96
Zene az előadásban	97
Hangsúlyok és szünetek	98
Színpadi akcentusok	99
A csönd mint színpadi akcentus	100
A színpadi csönd feldolgozása	102
Tömegjelenetek és csoportos szereplők, statiszták	104
Az előadás technikai felszerelése	104
A játéktér	105
A játéktér és a nézőtér térbeli viszonya	107
A színpad szerkezete	108
A mis en scène és a díszletelemek	112
Díszlet	113
A funkcionális díszlet követelményei	113
A díszlet válfajai	114
A díszlet változásai	115
Jelmez	116
Maszk	117
Kellékek	118
Fény	118
A néző	121
A néző azonosulása	121
A közönség ízlése és elvárása	122
A közönség hatása az előadás folyamatára	123
A közönség aktív részvétele az előadásban	124

A színpad mögött	124
A sűgő	125
Az űgyelő	125
Az öltöztető	126
A maszkmester	127
A kellékes	127
A hangtechnikus	128
A fénytechnikus	129
A díszítőmunkás és a színpadmester	130
A főnök	130
A szervező	131
Utószó helyett	133
Fogalomtár	135

